

HER-MELDINGEN BIJ VEILIG THUIS FRIESLAND: INZICHTEN EN AANBEVELINGEN

43% van het totale aantal meldingen bij Veilig Thuis Friesland (VT) betreft een her-melding. En dit percentage is al jaren hoog. Daarom heeft Veilig Thuis Friesland, in opdracht van de Friese gemeenten en middels financiering vanuit de landelijke projecten-pool van 'Geweld hoort nergens thuis', in 2020/2021 onderzoek gedaan naar de risicofactoren die onderliggend zijn aan her-meldingen en de beschermingsfactoren die een bijdrage kunnen leveren aan het voorkomen van her-meldingen.

De onderzoeksresultaten zijn verwerkt tot aanbevelingen voor Friese gemeenten, Veilig Thuis Friesland en ketenpartners. Het opvolgen van de aanbevelingen levert een bijdrage aan het (eerder) realiseren van duurzame veiligheid binnen gezinssystemen. Onderstaande inzichten en aanbevelingen vloeien voort uit de analyse van:

- VT dossiers van 30 gezinssystemen uit Leeuwarden en Harlingen die middels één of meerdere her-meldingen terecht zijn gekomen bij VT in de periode van 2016 tot en met 2019;
- Interviews met 16 professionals van VT, de (gebiedsteams (GT) van) gemeenten Leeuwarden en Harlingen en de politie.

Preventie en vroeg-signalering

Gezinssystemen met zeer jonge kinderen blijven vaak buiten beeld bij VT, terwijl ouders opvoedproblemen kunnen ervaren in de cruciale ontwikkelingsfasen van het kind door eigen problematiek. Daarnaast wordt de begeleiding van volwassen partners in relaties met geweld vaak zonder resultaat afgesloten indien er geen kinderen aanwezig zijn. Gezinsplanning wordt daarbij niet structureel bespreekbaar gemaakt, terwijl de betrokkenen geregeld een actieve kind-wens hebben. Daarbij geldt: hoe recenter het geweldspatroon ontstaan is, hoe groter de kans om (eerder) tot duurzame veiligheid te komen. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Maak seksualiteit en gezinsplanning structureel bespreekbaar en borg het project 'Nu Niet Zwanger'.*
- » *Investeer in korte lijnen tussen GT's, consultatiebureaus en onderwijs om opvoedproblemen te signaleren.*
- » *Maak VoorZorg beschikbaar voor jonge (aanstaande) moeders in risicosituaties.*
- » *Investeer in voorlichting over de uitdagingen van het ouderschap en ondersteuningsmogelijkheden.*

Welzijn van het kind centraal

De kinderen hebben vaak op jonge leeftijd ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt. Tevens heeft (structurele) onveiligheid grote gevolgen voor hun ontwikkeling. Professionals kunnen echter een drempel ervaren om met (jonge) kinderen te spreken. Hierdoor worden de behoeften en wensen van het kind onvoldoende gehoord. Dit kan ook onbewust ontstaan wanneer kinderen in een positie komen waarin zij moeten vertalen voor hun ouders. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Benoem altijd een vertrouwenspersoon die laagdrempelig en belangeloos in contact blijft met het kind.*
- » *Investeer in deskundigheidsbevordering bij (aanstaande) professionals in het praten met kinderen.*
- » *Schakel een gecertificeerde tolk in indien ouders moeite hebben met de Nederlandse taal.*
- » *Verstuur vanuit VT brieven naar ouders in hun moedertaal indien zij moeite hebben met de Nederlandse taal.*

Sociale steun

Professionals kunnen moeite ervaren om het sociale netwerk van de leden van het gezinssysteem volledig in kaart te brengen en te activeren. Het netwerk vormt echter een belangrijke beschermingsfactor om het patroon van her-meldingen te doorbreken en duurzame veiligheid te realiseren. En als het bestaande netwerk als weinig steunend wordt ervaren, dan is het juist van belang om te investeren in de realisatie hiervan. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Breng structureel (potentiële) bronnen van sociale steun in kaart middels geno- en sociogrammen en sociocirkels.*
- » *Zet in op het doorbreken van het taboe op hulp vragen (en aanbieden).*
- » *Activeer de betrokkenheid van het sociale netwerk middels eigen kracht conferenties.*

Positieve werkrelatie tussen professional en gezinslid

Een groot deel van de gezinsleden kent wantrouwen richting de betrokken organisaties. Dit kan voortvloeien uit (een combinatie van) een belast verleden, trauma, schaamte, negatieve ervaringen met hulpverlening of de angst om kinderen kwijt te raken. Vertrouwen is echter bepalend voor de effectiviteit van de hulpverleningsinzet. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Flexibiliseer de tijdspanne waarin onderzoeken, intakes en trajecten afgerond moeten worden.*
- » *Laat directbetrokkenen actief participeren in het gehele proces, van signalering tot afsluiting.*
- » *Focus op de krachten van de gezinsleden, het gezinssysteem en hun sociale netwerk.*
- » *Realiseer continuïteit in de professionals die verbonden zijn aan het gezinssysteem.*

Verklaringen voor de onveiligheid

De kerntaak van VT is niet gericht op het in kaart brengen van de onderliggende oorzaken van de onveiligheid binnen gezinssystemen. Daarnaast worden diverse risico- en beschermingsfactoren pas in kaart gebracht door VT en GT als de inhoud van de (her-)melding hier aanleiding voor geeft. Risicotaxatie-instrumenten worden niet altijd ingezet en thema's als seksualiteit, gezinsplanning en middelenmisbruik worden niet structureel bespreekbaar gemaakt. Daarbij is de (mogelijkheid tot) consultatie van een gedragswetenschapper niet vanzelfsprekend. Hierdoor wordt een nauwkeurige inschatting van de onveiligheid bemoeilijkt. Dit heeft gevolgen voor de mate waarin gekomen wordt tot een adequaat veiligheids- en hulpverleningsplan. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Faciliteer GT- en VT-medewerkers om de risico- én beschermingsfactoren volledig in kaart te brengen.*
- » *Investeer in deskundigheid bij VT en GT om middelengebruik en seksualiteit bespreekbaar te maken.*
- » *Betrek structureel gedragswetenschappers om de risicofactoren te duiden en te prioriteren.*
- » *Realiseer een format voor VT-onderzoeken met veelvoorkomende risico- en beschermingsfactoren.*

Periodieke evaluatie van her-meldingen

Een groot deel van de gezinssystemen wordt na een her-melding direct overgedragen naar GT, terwijl onderzoek door VT of opschaling naar MDA++ geïndiceerd lijkt. Hieraan lijkt een verschil in visie tussen VT-medewerkers onderliggend. Het gevolg hiervan kan zijn dat er geen adequaat hulpaanbod tot stand komt. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Organiseer casuïstiek overleggen waarbij gedragswetenschappers structureel aansluiten.*
- » *Organiseer periodieke evaluaties van afwegingen/beslissingen bij her-meldingen en bundel de uitkomsten.*

Randvoorwaarden voor GT's

Er is vaak sprake van (het ontstaan van) samengestelde of gescheiden gezinssystemen en verhuizingen, die kunnen leiden tot nieuwe conflicten of een verandering in de wijze waarop conflicten tot uiting komen. Daarmee overstijgt het vraagstuk van her-meldingen de gemeentegrenzen. De werkwijze en kennis binnen en tussen de GT's is echter verschillend, terwijl de basisbehoefte van de gezinsleden niet verschillen per gemeente. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Stel randvoorwaarden op provinciaal niveau op voor GT's over regievoering in veiligheidszaken.*
- » *Implementeer binnen de GT's het werken volgens het vijf fasen-model 'gefaseerde ketenzorg'.*
- » *Creëer een structurele mogelijkheid voor GT-medewerkers om gedragswetenschappers te consulteren.*
- » *Vergelijk de werkwijze + opbrengsten van de GT's en rol vervolgens de best practices op provinciaal niveau uit.*

Samenwerking tussen VT en GT

Een groot deel van de gezinssystemen wordt rechtstreeks en digitaal overgedragen van VT naar GT. Hierdoor kunnen GT-medewerkers belangrijke informatie missen in het contact met de gezinsleden dat hierop volgt. Daarbij loopt het proces van veiligheidsbeoordeling door VT tot aan het maken van een plan van aanpak door het GT gefragmenteerd. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Organiseer telefonische directe overdrachten, waarbij ruimte is voor een rijkere informatieoverdracht.*
- » *Laat de veiligheidsbeoordeling en het onderzoek door eenzelfde VT-medewerker uitvoeren.*
- » *Voer als VT en GT samen gesprekken met gezinssystemen binnen het VT-onderzoek.*
- » *Maak de afspraken die volgen op veiligheidsvoorwaarden in gezamenlijkheid tussen VT, GT en het gezinssysteem.*
- » *Meldt als GT structureel bij VT als een gezinssysteem niet mee werkt of hulp stagneert.*

De rol van het onderwijs

Her-meldingen worden voornamelijk door de politie gedaan. Scholen melden weinig. Daarbij kan er een taboe heersen bij scholen om signalen van geweld te melden of bespreekbaar te maken. Scholen hebben echter een belangrijke signalerende rol, omdat zij de kinderen op dagelijkse basis zien en (het uitblijven van) verandering bij het kind waarnemen. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Informeer structureel scholen over de gemaakte besluiten door VT.*
- » *Realiseer aandachtsfunctionarissen HG & KM binnen het basisonderwijs.*

Interdisciplinaire samenwerking

Binnen de gezinssystemen is veelvuldig sprake van (systemische) problemen op verschillende levensgebieden die elkaar beïnvloeden. Doordat betrokken organisaties vanzelfsprekend denken vanuit hun eigen taak, hebben professionals niet altijd zicht op het gehele gezinssysteem of vraagstukken op andere levensgebieden. Hierdoor komt de noodzakelijke interdisciplinaire werkwijze onvoldoende tot stand binnen het reguliere werkproces, terwijl de noodzakelijke kennis om tot duurzame veiligheid te komen juist verspreid is over diverse beroepsgroepen. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Faciliteer structurele evaluatiemomenten voor de samenwerking tussen ketenpartners.*
- » *Realiseer voor GT's consultatiemogelijkheden bij specialisten in onder andere de ggz en verslavingszorg.*
- » *Faciliteer combi-stages of detachering van (aanstaande) professionals tussen ketenpartners.*
- » *Investeer in een lokaal team waarin expertise aanwezig is over alle terugkerende risicofactoren.*

Laagdrempelige en langdurige begeleiding/regie

Gezinssystemen worden vaak losgelaten door professionals indien de motivatie voor hulp afwezig is, er geen concrete hulpvraag van de gezinsleden zelf is of een hulpverleningstraject is afgerond. Weerstand tegen hulp of de afwezigheid van een hulpvraag is echter inherent aan de problematiek van de gezinsleden. Het realiseren van duurzame veiligheid verlangt een lange adem. De gezinsleden hebben baat bij zo min mogelijk personele wisselingen, continuïteit, duidelijkheid en langdurige betrokkenheid. Grote caseloads bij GT-medewerkers kunnen mogelijkheid hiertoe echter beperken. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Zet in op scholing van (aanstaande) professionals die vasthouden, positioneren en kritisch doorvragen.*
- » *Koppel de gezinssystemen aan GT-medewerkers en hulpverleners die sterk zijn in werken met weerstand.*
- » *Faciliteer GT-medewerkers en hulpverleners om langdurig bij gezinssystemen betrokken te blijven en te monitoren.*
- » *Activeer regiehouders om structureel terug te melden bij VT bij stagnatie van een her-melding.*
- » *Investeer in het terugbrengen van het hoge aantal personele wisselingen binnen GT's en hulpverlening.*

Systemische en specialistische behandeling

Vanuit de hulpverlening wordt vaak ingezet op lichte, enkelvoudige hulpverlening, waarbij de focus te veel gericht kan zijn op het gedrag van het kind. Dit vloeit voort uit onder andere lange wachtlijsten bij specialistische aanbieders of de afwezigheid bij ouders om hulpverlening voor zichzelf te accepteren. Binnen de gezinssystemen zijn onderliggende systemische- en gedragspatronen aan het geweld echter vaak in jaren of generaties ingeslepen. Het doorbeken van deze onderliggende patronen en het herstel van de geleden schade, kan dan systemische, specialistische behandeling verlangen. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Investeer in deskundigheidsbevordering rondom traumasensitief werken bij GT's.*
- » *Zet in op hulp op maat voor alle afzonderlijke gezinsleden en het gezinssysteem als geheel.*
- » *Investeer in effectieve interventies zoals 'Vroeger en Verder' en 'Multisysteem Therapie'.*

Terugvalpreventie

Gezinssystemen worden vaak vroegtijdig los gelaten door de hulpverlening, zonder dat de gezinsleden en hun netwerk over voldoende handvatten beschikken om terugval te voorkomen. De kans op her-meldingen bij VT is echter aanzienlijk wanneer er sprake is van huiselijk geweld. Vaak komen de gezinssystemen weer in beeld bij de politie wanneer spanningen zijn geëscaleerd. Hierdoor lijkt (geleide) terugval in oude patronen eerder regel dan uitzondering. Uit dit inzicht vloeien de volgende aanbevelingen voort:

- » *Geef gezinsleden en het sociale netwerk handvatten om terugval vroegtijdig te herkennen en te bespreken.*
- » *Maak het opstellen van een toekomstplan de standaard bij het loslaten van een gezinssysteem.*
- » *Kom tot een provinciale richtlijn voor het opstellen en toepassen van een toekomstplan.*
- » *Stel het toekomstplan als voorwaarde om de dienst monitoring bij VT af te sluiten.*